

## Okres międzywojenny. Lata 1926 – 1939. Lekcja powtórzeniowa

### Tematy

1. Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich.
2. Nazizm. Totalitaryzm w Niemczech.
3. Przewrót majowy. Rządy autorytarne w Polsce.
4. Gospodarka światowa. Wielki kryzys ekonomiczny.
5. Polska w okresie wielkiego kryzysu. Sytuacja w Polsce po śmierci Józefa Piłsudskiego.
6. Przemiany kulturowe w świecie. Kultura i postęp w okresie międzywojennym.

### 1. Daty

<b>Temat 1.</b>	
1921 r.	Wprowadzenie Nowej Polityki Ekonomicznej w ZSRR ( <b>NEP-u</b> ).
1922 r.	Powstaje ZSRR.
1928 r.	Przymusowa <b>kolektywizacja</b> w ZSRR.
1932 – 1934 r.	Wielki głód na Ukrainie.
1936 – 1939 r.	<b>Wielka Czystka</b> w ZSRR.
<b>Temat 2.</b>	
1923	<b>Pucz monachijski</b>
30.01.1933 r.	Adolf Hitler kanclerzem Niemiec.
1934 r.	Adolf Hitler führerem i kanclerzem III Rzeszy.
30.06.1934 r.	„ <b>Noc długich noży</b> ”. Wymordowanie części SA.
1935 r.	Uchwalenie ustaw norymberskich.
1936 r.	<b>Remilitaryzacja Nadrenii.</b>
1936 r.	Traktat Włoch i III Rzeszy. Powstanie <b>osi Berlin – Rzym</b> .
1936 r.	Zawarcie <b>Paktu Antykominternowskiego</b> między III Rzeszą a Japonią.
9.11.1938 r.	„ <b>Noc kryształowa</b> ”. Wystąpienia przeciwko Żydom.
1935 – 1936 r.	Włochy podbiły Cesarstwo Etiopii.
1936 – 1939	Wojna domowa w Hiszpanii.
12.03.1928 r.	<b>Anschluss Austrii.</b>
29 – 30.09.1939 r.	Konferencja w Monachium.
30.09.1938 r.	Układ w Monachium.
15.03.1939 r.	III Rzesza zajęła Czechy – powstaje Protektorat Czech i Moraw.
23.03.1939 r.	III Rzesza zajęła Kłajpedę.
<b>Temat 3.</b>	
12-14.05. 1926 r.	Przewrót majowy.
2.08.1926 r.	Uchwalenie noweli sierpniowej.
1930 r.	Powstanie Centrolewu. Wybory brzeskie.
23.04.1935 r.	<b>Konstytucja kwietniowa.</b>
<b>Temat 4.</b>	
1929 - 1933	Wielki kryzys ekonomiczny.
1933 r.	Wprowadzenie New Deal czyli Nowego Ładu.
<b>Temat 5.</b>	
1929 -1935	Wielki kryzys w Polsce.
1935 r.	Śmierć Piłsudskiego i dekompozycja obozu sanacyjnego.
1937 - 1939	Budowa COP

## 2. Postacie

Adolf Hitler	Twórca nazizmu. Kanclerz Republiki Weimarskiej 30.01.1933 r. „Führer i kanclerz III Rzeszy” od 2.08.1934 r.
Paul von Hindenburg	Prezydent Niemiec po I wojnie światowej. Zmarł w 1934 r.
Heinrich Himmler	Nazista. Stał na czele SS i Gestapo.
Joseph Goebbels	Nazista. Minister propagandy Adolfa Hitlera.
Herman Göring	Nazista. Dowódca Luftwaffe. Członek rządu koalicyjnego ze stycznia 1933 r.
Albert Speer	Nazista. Główny architekt Adolfa Hitlera. Twórca wielkich budowli faszystowskich w Niemczech.
Ernst Rhöm	Przywódca SA; zginął podczas „nocy długich noży”.
Walt Disney	Amerykański producent filmowy, reżyser, scenarzysta, aktor dubbingowy, animator, przedsiębiorca, wizjoner i filantrop. Jeden z największych twórców przemysłu rozrywkowego w historii, legenda animacji i filmu.
Charlie Chaplin	Brytyjski aktor i reżyser z okresu kina niemego.
Francisco Franco	Generał hiszpański, dyktator. Przejął władzę w Hiszpanii na skutek wojny domowej.
Neville Chamberlain	Premier Wielkiej Brytanii. Uczestnik konferencji monachijskiej.
Édouard Daladier	Premier Francji. Uczestnik konferencji monachijskiej.
Lew Trocki	Organizator Armii Czerwonej, dowódca puczu październikowego, komisarz obrony do 1924 r., zwolennik permanentnej rewolucji. Usunięty z partii w okresie walki o władzę po śmierci Lenina. Zamordowany z rozkazu Stalina w 1940 r.
Józef Wisarionowicz Stalin	Od 1922 r. Sekretarz Generalny WKP(b) . Przejął władzę w ZSRR w 1929 r. Wprowadził kult jednostki. Rządził do 1953 r.
Leni Riefenstahl	Reżyser i autorka filmów sławiących totalitaryzm „Triumf woli” i „Olimpiada”
Michaił Tuchaczewski	Marszałek ZSRR. Znakomity dowódca wojskowy. Zamordowany podczas czystek w ZSRR.
Wincenty Witos	Przywódca PSL – Piast. Stał na czele Polskiej Komisji Likwidacyjnej w Krakowie. Premier polski w 1923 i 1926 r. gdy stał na czele Chjeno – Piasta/
Wojciech Korfanty	Przywódca Polskiego Stronnictwa Chrześcijańskiej Demokracji. Przed odzyskaniem niepodległości stał na czele Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu. Stał na czele powstań śląskich.
Kazimierz Bartel	Rektor Politechniki Lwowskiej. Pierwszy premier po przewrocie majowym. (Pełnił tę funkcję pięciokrotnie).
Ignacy Mościcki	Profesor chemii. Współpracownik Józefa Piłsudskiego. Prezydent II RP od przewrotu majowego do wybuchu II wojny.
Walery Sławek	Współpracownik Józefa Piłsudskiego. Stał na czele BBWR.
Edward Rydz Śmigły	Marszałek Polski. Po śmierci Piłsudskiego stanął na czele obozu wojskowego.
Józef Beck	Minister spraw zagranicznych II RP w latach 1932 – 1939 r. Współpracownik Piłsudskiego. Prowadził politykę równowagi.
Eugeniusz Kwiatkowski	Polski wicepremier, minister przemysłu i handlu (1926–1930), minister skarbu (1935–1939) II Rzeczypospolitej. Zainicjował budowę Gdyni i COP.
Stanisław Wojciechowski	Drugi Prezydent II RP, który sprawował tę funkcję w latach 1922 – 1926.
Gabriel Narutowicz	Pierwszy Prezydent II RP zamordowany przez Eligiusza Niewiadomskiego.

### 3. Pojęcia

czarny czwartek	24.10.1929 r. Dzień krachu na giełdzie w Nowym Jorku, który zapoczątkował wybuch wielkiego kryzysu ekonomicznego.
hiperinflacja	Bardzo wysoka inflacja spowodowana, zwykle przez całkowite załamanie systemu finansowego kraju (i utratę zaufania do waluty krajowej) oraz ogromny deficyt budżetowy finansowany przez dodruk pieniędzy.
New Deal	Program reform wprowadzony przez Franklina Delano Roosevelta w USA, dzięki któremu USA wyszedł z kryzysu. Zastosowano w nim zasady interwencjonizmu państwowego.
autorytaryzm	Ideologia, która powstała w okresie dwudziestolecia międzywojennego. Rządy oparte na autorytecie charyzmatycznego przywódcy, często wspieranego przez armię (junta wojskowa).
totalitaryzm	Ideologia powstała w okresie dwudziestolecia międzywojennego we Włoszech, Niemczech i Rosji, która zakładała przejście przez państwo całkowitej kontroli nad wszystkimi sferami życia społecznego.
nacjonalizm	Ideologia, zgodnie z którą najważniejszą wartością jest naród, który powinien rozwijać się we własnym państwie; często połączona z niechęcią lub nienawiścią wobec innych narodów.
asymilacja	Całkowite przystosowanie się do obyczajów, zwyczajów w danym kraju.
pucz	Zamach stanu.
pucz monachijski	Próba zamachu stanu, którą przygotował Adolf Hitler i gen. Erich Ludendorff, wzorowana na marszu na Rzym Mussoliniego. Miała miejsce w Monachium 8 – 9 listopada 1923 r.
nazizm	Narodowy socjalizm, ideologia głoszona przez Adolfa Hitlera. Niemiecki faszyzm.
Führer	„Wódz” – tytuł przywódcy niemieckich faszystów Adolfa Hitlera, który przyjął 2 sierpnia 1934 r.
antysemityzm	Ideologia zakładająca nienawiść do Żydów.
eugenika	Selektywne rozmnażanie ludzi aby ulepszać gatunek z pokolenia na pokolenie, szczególnie jeśli chodzi o cechy dziedziczne.
indoktrynacja	Proces korzystający z propagandy w celu wpajania określonych ideologii, poglądów lub przekonań.
„noc długich noży”	30.06.1934 r. Czystka w Niemczech, która polegała na wymordowaniu części członków SA.
„noc kryształowa”	9.11.1938 r. wybuchły zamieszki w Niemczech, podczas których Niemcy wystąpili przeciwko Żydom. Spalono 250 synagog, a 20 tys. Żydów trafiło do obozów koncentracyjnych.
ustawy norymberskie	15 września 1935 r. ogłoszono ustawy o obywatelstwie III Rzeszy, o ochronie krwi niemieckiej i o barwach i fladze Rzeszy. Ustawy pozbawiały Żydów obywatelstwa niemieckiego, ochrony prawnej i własności. Zakazywały związków małżeńskich między „Aryjczykami” i „nie-Aryjczykami” pod karą śmierci.
propaganda	Celowe działanie zmierzające do ukształtowania określonych poglądów i zachowań, polegające na manipulacji intelektualnej i emocjonalnej (czasem z użyciem jednostronnych, etycznie niewłaściwych lub nawet całkowicie fałszywych argumentów).
komunizm wojenny	Polityka bolszewików w Rosji podczas kontrrewolucji w latach 1918 – 1919, która polegała na nacjonalizacji (upaństwowieniu) przemysłu, banków, transportu, handlu, racjonowaniu towarów konsumpcyjnych, głównie żywności, wprowadzeniu przymusu pracy,

	rekwirowaniu zboża na potrzeby armii, wprowadzeniu zakazu handlu prywatnego.
reglamentacja	Wprowadzenie kartek na żywność lub inne podstawowe produkty.
NEP	Nowa Ekonomiczna Polityka; polityka gospodarcza w ZSRR w latach 1921 - 1928., która polegała na zniesieniu polityki komunizmu wojennego i wprowadzeniu zasad gospodarki rynkowej (ograniczonej do drobnych i średnich przedsiębiorstw).
stalinizm	System polityczno-ekonomiczny, jaki powstał w ZSRR po faktycznym przejęciu pełni władzy przez Józefa Stalina 1929 – 1953.
kułak	Bogaty chłop rosyjski, który przeciwstawiał się kolektywizacji wsi. Określenie propagandowe.
kolektywizacja	Polityka mająca na celu upaństwowienie ziemi i utworzenie państwowych i spółdzielczych gospodarstw rolnych. W ZSRR wprowadzona w 1929 r.
industrializacja	Uprzemysłowienie. Proces przekształcania społeczeństw tradycyjnych w przemysłowe.
łagry	Obozy pracy w ZSRR, zarządzane przez Główny Zarząd Obozów (GUŁAG), który wykorzystywał niewolniczą pracę więźniów do rozwoju gospodarki radzieckiej.
sowchoz	Państwowe gospodarstwo rolne. Sowchozy utworzono na skutek kolektywizacji rolnictwa w ZSRR.
kołchoz	Spółdzielcze gospodarstwo rolne. Kołchozy utworzono na skutek kolektywizacji rolnictwa w ZSRR.
gospodarka planowa	Gospodarka centralnie planowana, która opierała się na tworzeniu kilkuletnich planów gospodarczych, które określały najważniejsze cele rozwoju państwa. Taki typ gospodarki jest charakterystyczny dla państw komunistycznych i socjalistycznych.
kult jednostki	Kult przywódcy w państwie totalitarnym lub autorytarnym, który polegał na nazywaniu miast od imienia przywódcy, stawianiu mu posągów, wprowadzaniu świąt z nim związanych itp.
wielka czystka	Okres terroru w latach 1934 – 1936 w ZSRR zapoczątkowany morderstwem Siergieja Kirowa, z inicjatywy Stalina. Stalin wystąpił przeciwko osobom mogącym odebrać mu władzę.
emancypacja	Walka o równouprawnienie kobiet.
militaryzacja	Uzbrojenie. Polityka państwa mająca na celu rozwój armii.
remilitaryzacja	Ponowne uzbrojenie. Polega na powtórny wprowadzeniu wojsk, oraz budowy budynków i maszyn o charakterze wojennym, na obszarze wcześniej poddanym rozbrojeniu.
Anschluss	Włączenie Austrii do III Rzeszy 12 marca 1938 r.
aneksja	Zagarnięcie, przyłączenie przez jedno państwo całości lub części terytorium innego państwa, najczęściej przy użyciu siły lub w wyniku wygranej wojny.
państwa osi	Japonia, III Rzesza i Włochy. Państwa, które zawarły sojusz polityczny oparty na podpisaniu: Paktu Antykominternowskiego (1936 r.), Paktu Stalowego(1939 r.) i Paktu Trzech (1940 r.).
kultura masowa	kultura popularna, łatwa, skierowana do mas.
egalitaryzm	Pogląd społeczno-polityczny uznający za podstawę sprawiedliwego ustroju społecznego zasadę przyrodzonej równości wszystkich ludzi (w odróżnieniu od elitaryzmu).
nowela sierpniowa.	Zmiany wprowadzone w konstytucji marcowej po przewrocie majowym 2.08.1926 r., które umacniały pozycję ustrojową Prezydenta II RP. M.in. Prezydent RP uzyskał prawo rozwiązywania parlamentu i wydawania dekretów z mocą ustawy.

sanacja	Nazwa okresu historii Polski w latach 1926 – 1939 , w którym władzę sprawował Józef Piłsudski i jego zwolennicy (obóz propiłsudczykowski).
Centrolew	Sojusz opozycyjnych partii centrowych i lewicowych zawiązany we wrześniu 1929 r. w celu obalenia dyktatury J. Piłsudskiego. W skład Centrolewu weszły: PSL „Wyzwolenie”, PSL „Piast”, Narodowa Partia Robotnicza, PPS, Stronnictwo Chłopskie i Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji (chadecja) .
wybory brzeskie	Popularna, ironiczna nazwa wyborów do Sejmu RP III kadencji z 16 listopada oraz Senatu RP III kadencji z 23 listopada 1930, używana przez przeciwników sanacji. Wybory te przeprowadzono bez najważniejszych przedstawicieli opozycji, którzy zostali aresztowani przez władze we wrześniu 1930 r.
polityka równowagi	Jest to polityka „równej odległości” między Moskwą a Berlinem. Polityka utrzymywania takich samych stosunków z Niemcami i z ZSRR, nie wyróżniania żadnego z tych państw. Nazwa polskiej polityki zagranicznej prowadzonej przez Józefa Becka w latach 30-ych.
appeasement	Polityka ustępstw wobec Hitlera prowadzona przez Francję i W Brytanię, której celem było utrzymanie pokoju za wszelką cenę.
dekompozycja sanacji	Rozpad obozu sanacji po śmierci Piłsudskiego na trzy ugrupowania skupione wokół trzech postaci: Edwarda Rydza Śmigłego, Ignacego Mościckiego i Józefa Becka.

#### Skróty:

ZSRR	Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich
WKP(b)	Wszecchrosyjska Komunistyczna Partia bolszewików.
NKWD	Ludowy Komisariat Spraw Wewnętrznych
Gestapo	Tajna Policja Państwowa
NSDAP	Narodowosocjalistyczna Niemiecka Partia Robotników
SS	Oddziały Ochronne NSDAP
SA	Oddziały Szturmowe.
BBWR	Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem
ONR	Obóz Narodowo Radykalny
OZN	Obóz Zjednoczenia Narodowego
COP	Centralny Okręg Przemysłowy
GISZ	Generalny Inspektorat Sił Zbrojnych

Oprócz tego uczeń powinien znać \ umieć

- założenia komunizmu wojennego, NEP-u, politykę Józefa Stalina wobec obywateli ZSRR,
- genezę nazizmu, ideologię nazizmu, politykę Hitlera wobec Żydów, ekspansję Hitlera do wybuchu wojny,
- nowelę sierpniową i konstytucję kwietniową, przede wszystkim uprawnienia Prezydenta RP i Sejmu, udowodnić, że Polska była krajem autorytarnym w okresie sanacji
- genezę wielkiego kryzysu ekonomicznego, jego cechy, założenia New Deal
- informacje na temat COP - zadanie 4 z karty zadań, największe osiągnięcia ekonomiczne Polski w dwudziestoleciu – zadanie 5 z karty zadań
- kultura masowa – definicja, cechy, nośniki i przykłady
- w jaki sposób wykorzystywano sztukę i film w państwach totalitarnych?
- na mapie wskazać zdobycze Hitlera, zmiany granic do wybuchu wojny, państwa wchodzące w skład państw osi, prowadzące politykę appeasementu, państwa faszystowskie, autorytarne czy totalitarne, państwo w którym prowadzono wojnę domową 1936 – 1939, państwa biorące udział w konferencji monachijskiej itp.